

Bomen fietsroute

Midden-Delfland
Vereniging

Colofon

Idee: werkgroep Bomen van de Midden-Delfland Vereniging

Route en tekst: Birgit Slee en Piet van der Eijk

Fotografie: Birgit Slee (omslag binnen- en buitenzijde, p. 12),

Piet van der Eijk,

www.middendelflandinbeeld.nl (p. 10)

Warner Horstink ('t Woudt p. 13)

Kaartgegevens: OpenStreetMap

Kaartbewerking: Michel van Ruijven, Ceciel Sillevis

Redactie: Ceciel Sillevis

Vormgeving: Klaas Bloem

Druk: Stout Grafische Dienstverlening Vlaardingen

De uitvoering van dit project is mogelijk gemaakt door

Midden-Delfland Vereniging

en een financiële bijdrage van beheerstichting

Loswal "De Bonnen"

Uitgave: voorjaar 2015

**Midden-Delfland
Vereniging**

www.middendelflandvereniging.nl

info@middendelflandvereniging.nl

Burgemeester Musquetiersingel 40

2636 GG Schipluiden

telefoon 06-421 05 407 (overdag)

Bomenfietsroute

Bomen in Midden-Delfland

In dit gebied, dat grotendeels uit polders bestaat, is de boom die iedereen kent de knotwilg (*Salix alba*). Deze makkelijk groeiende boom die van natte voeten houdt, is behalve langs wegen en paden, waar hij goed in toom is te houden, ook ruim aanwezig bij de vele boerderijen waar hij in het verleden met zijn hout o.a. de kachels vulde.

Verder zien we rond boerderijen ook veel essen (*Fraxinus excelsior*) die gebruikt werden als geriefhout. Door het knotten bereikten ze geen grote hoogtes, maar kregen een gedrongen vorm. Door het steeds knotten kan een es wel tot 200 jaar en ouder worden. Soms ontstaat een open, holle stam of valt hij uiteen, waardoor een leeftijd moeilijk vast te stellen is.

Es, kastanje (*Aesculus hippocastanum*) en linde (*Tilia europaea*) zijn bomen die als erfbeplanting rondom de Delflandse boerderijen veelvuldig voorkomen. Voor het reeds genoemde geriefhout, maar vooral als schaduwgevers rondom de gebouwen waar de zuivelproducten koel gehouden moesten worden.

Maar de soortenrijkdom van bomen in

dit gebied is groter en dat zal uw fietstocht bewijzen.

De route voert u door het Midden-Delfland gebied, langs een groot aantal interessante bomen. Interessant omdat het soms (zeer) oude bomen betreft, het typische bomen voor het gebied of boerderij-aanplant zijn, of omdat het juist om niet voor de hand liggende soorten gaat.

Het blijft uiteraard een keuze. En hoewel bomen over het algemeen oud kunnen worden, kunnen ze ook omwaaien, ziek worden of gekapt worden. Mocht u onverhoopt een boom niet meer aantreffen, dan kan dit de reden zijn.

Tot slot: bij het samenstellen van de Bomenfietsroute is niet gestreefd naar volledigheid. Uitgangspunt is geweest een zo gevarieerd mogelijke tocht, zowel qua soorten bomen als wegen/fietspaden, door een zo groot mogelijk deel van het Midden-Delfland gebied.

Als de Nederlandse bomennaam voor de eerste keer wordt genoemd, wordt de Latijnse naam toegevoegd.

De route

Start- en eindpunt

De Bomenfietsroute start bij het Bezoekerscentrum van Midden-Delfland aan de Tramkade, tussen Den Hoorn en Schipluiden. Hier is de route ook verkrijgbaar. Het Bezoekerscentrum is op maandag gesloten.

Lengte

De fietsroute is ca. 50 km en voert langs Den Hoorn, daarna via Abtswoude, Groeneweg, Oostveenseweg en Zouteveenseweg naar Schipluiden, via Gaagpad, Kwakelweg, Trek-kade en Kluis-kade naar het centrum van Maasland, via het Weidepad, Kralingerpad, Dorppolderweg naar 't Woudt, en langs het Gasthuispad en de Woudselaan naar Den Hoorn. Van hier gaat het over de Tramkade terug naar het beginpunt.

Uiteraard kunt u ook starten en eindigen op een andere plek langs de route.

Het is ook mogelijk om gedeeltes van de route te fietsen. Een paar voorbeelden:

variant 1: Schipluiden-Den Hoorn-Abtswoude/Kethel-Schipluiden (ca. 20 km).

variant 2: Maasland-'t Woudt-Den Hoorn-Schipluiden-Maasland (ca. 33 km, zonder heen en weer Westgaag 30 km).

variant 3: Schipluiden-Maasland-via Kraaiennest-'t Woudt-Den Hoorn-Schipluiden (ca. 30,5 km)

variant 4: Den Hoorn-Schipluiden-Maasland-heen en weer Westgaag-Gaagpad-Schipluiden-Den Hoorn (ca. 24,5 km)

1

Startpunt

Bezoekerscentrum van Midden-Delfland, Tramkade 24a, Schipluiden

Achter de boerderij De Levende Buitenplaats, Tramkade 24a, tegenover de kerkbrug, is het Bezoekerscentrum van Midden-Delfland gevestigd in een nagebouwde hooiberg.

Op deze voormalige buitenplaats staat een beeldbepalende veldesdoorn (*Acer campestre*).

De entree van de voormalige buitenplaats en boerderij wordt gekenmerkt door oude en forse rode en groene beuken (*Fagus silvatica*), door elkaar heen geplant.

Aan de overkant, vóór de voormalige Jacobuskerk, nu het multifunctioneel centrum Op Hodenpijl, staan twee imposante kastanjes, een rode en een witte.

Langs de Tramkade staat een groot aantal kastanjes. Vanaf nr. 6 tot aan nr. 30. Daar staat de mooiste groep vóór boerderij De Abbestee.

2

Den Hoorn

Route: Volg de Tramkade richting Den Hoorn. Het fietspad komt na een bocht naar rechts uit in de bocht van de Reinier de Graafweg, sla linksaf en daarna weer linksaf Mozartpad, Schoolstraat, over de fietsbrug De Bolle Kickert, rechtdoor tot Koningin Julianaplein.

Den Hoorn is een dorp met een veelbewogen tuinbouwverleden. In de loop der tijd is een groot aantal tuinbouwbedrijven verdwenen en daarmee ook veel van de bomen. Veel oude bomen vind je er daarom niet. In de jaren 1950-60 groeide het dorp flink en is de plataan (*Platanus acerifolia*) als straatboom veel aangeplant. Daarmee bepaalt de plataan het beeld van Den Hoorn.

Op het Koningin Julianaplein zijn ze prachtig uitgegroeid. Er is zelfs een gedicht aan ze gewijd: "Ik ben verliefd op een plataan. Hij staat niet ver bij mij vandaan", enz., te lezen op een bord bij de jeu-de-boules baan. Op de plaatsen waar de bomen niet konden uitgroeien, zijn ze gekandelaberde. Deze snoeivorm komt men in heel Den Hoorn tegen. Vóór de kerk aan de Hoornseweg staat een aantal flinke, niet gekandelaberde platanen.

Route: Rij terug, over de fietsbrug, langs de Katholieke Sint Antonius en Corneliuskerk, Schoolstraat.

Achter de kerk (St. Barbarapad) is de Kapel Maria in de Sonne en daar staat een mooie rode beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunucia'). Achter het voormalig zusterhuis treffen we een poeltje aan met linde, beuk en iep (*Ulmus hollandica*), een oase van rust.

Route: Schoolstraat uitrijden, wordt Mozartpad, tot Reinier de Graafweg. Hier rechtsaf, met de bocht mee de Jan Thomée laan op, overgaand in de Mozartlaan. Vóór het flatgebouw De Gaech, rechtsaf het Zwembadpad op, linksaf vóór het zwembad Kerkpolder langs = Van Rijspad en daarna Hoefslagpad, dat uitkomt op de Kerkpolderweg. Hier oversteken en het fietspad vervolgen. Via het tunneltje onder de Kruithuisweg (N470) door, Keenenburgpad op, bij de T-splitsing linksaf Sint Maartensrechtpad op. Op de kruising met Abtswoude (geen naamsvermelding, knooppunt 84) rechts afslaan.

Abtswoude / Groeneweg e.o.

Abtswoude is een eeuwenoud smal boerenpolderweggetje, dat vroeger een karrenpad voor paard en wagen was.

Tussen nr. 46 en 48 staan “De Drie Gezusters”. Deze drie oude knotwilgen hebben een hoofdprijs gewonnen in de wedstrijd “Markante Bomen”. De knotwilg is het symbool van Midden-Delfland en ook het logo van de Midden-Delfland Vereniging. De weg vervolgend ziet u bij nr. 62 een rij prachtige knoestige knotessen. Bij boerderijen werden o.a. vaak essen aangeplant. Het hout is flexibel, taai en sterk en werd gebruikt voor gereedschapsstelen.

Links van de weg vóór nr. 25 een bosje met vijf grote grove dennen (*Pinus sylvestris*) met daarin een transformatorhuisje. Rechts bij nr. 64 een oude hoogstamfruitboomgaard. Schuin tegenover nr. 66 staan twee bijzondere knotpopulieren (*Populus nigra*), die de houtkap in de Tweede Wereldoorlog hebben overleefd. Waarom bijzonder?

Populieren worden bijna nooit geknot, omdat ze geen lange levensduur hebben. En als je toch een populier gaat knotten, weet een vakman dat je zijn doodvonnis tekent. Dat lijkt bij deze twee niet het geval.

Bij nr. 31 een lange oprijlaan, waar tussen de oude populieren een nieuwe aanplant is van jonge lindes.

Route: Doorrijden tot vlak na de tweede zijweg (Woudweg, ANWB wegwijzer 18943), linksaf het Adam Pijnackerpad op, tot aan de Y-splitsing, hier rechtsaf en dan de eerste linksaf, vervolgens komt u uit op de Groeneweg.

Bij nr. 31 (na de kruising even een klein uitstapje naar links), de 16e eeuwse Sophiahoeve, één van de oudste boerderijen van Midden-Delfland, staan een paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*) en een esdoorn (*Acer pseudoplatanus*). De paardenkastanje dankt zijn naam mogelijk aan het verhaal dat paarden genazen van

luchtwegziektes door ze kastanjes te laten eten. De bloeiwijze is met prachtig witte of rode “kaarsen”.

Route: *Rij terug richting de kruising.*

Bij nr. 29, bij de kruising met het fietspad Huigenhofpad, staat een moerbeiboom (*Morus nigra*), waar men 's zomers een net overheen doet tegen vogelvraat, en een walnotenboom (*Juglans regia*).

Route: *Uw weg vervolgen op de Groeneweg.*

Op de boerderij op nr. 23 is de gevelspreuk “Vi et animo” te lezen; vrij vertaald “Leef en heb plezier”.

Huisnr. 15 is de boerderij Huygenhof, ooit beschreven als “hoog en droog en van alle winden omgeven”. Deze witgeschilderde boerderij ligt op een terp en is al sinds 1500 bewoond. Hier ziet u een oude boomgaard en een treurwilg (*Salix alba* ‘*Tristis*’) aan het water bij het hek.

Bij de Elzenhof op nr. 22 staan diverse grote bomen. Achter het huis ligt een uitgebreide waterpartij die vanaf de weg moeilijk te zien is.

Route: *Bij de driesprong van Groeneweg, Kandelaarweg en Kerkweg rechts aanhouden de Kerkweg op, richting de Katholieke Jacobus en Martinuskerk in Kethel.*

Tegenover deze kerk ligt de begraafplaats met prachtige monumentale treurbeuken (*Fagus silvatica* ‘*Pendula*’) met hun afhanginge takken en grijze, gladde bast.

Route: *Keer terug tot de driesprong (vóór de spoorwegovergang), een stukje Groeneweg weer tot de kruising met het fietspad, daar linksaf het Spalandpad op, bij de kruising met het Jan van Schijndelpad links aanhouden. Aan het eind komt u uit op het Octave de Koninckpad (geen naamsvermelding). Hier rechtsaf richting knooppunt 63. Dit fietspad loopt parallel aan de Harreweg.*

Bij de boerderij Harreweg 61, op de hoek van de Woudweg (geen naam vermeld, maar wel ANWB wegwijzer 18943), staat een grote paardenkastanje.

Aan de andere zijde van de weg smalle Italiaanse populieren (*Populus nigra Italia*).

De verticale takken van deze populier geven deze boom in de zomer de vorm van hoge groene zuilen.

Direct naast hoeknummer 61 ziet u bij de boerderij op nr. 63 aparte erfbeplantingsbomen, zoals lindes en platanen. Platanen hebben een kenmerkende afschilferende bast die gele plekken nalaat en in het najaar dragen ze van die leuke vruchtbolletjes. Nr. 63 heeft tevens een moestuin en een hoogstamfruitboomgaard.

Route: *De weg vervolgen tot de Oostveenseweg, hier links afslaan.*

4

Oostveenseweg en Zouteveenseweg e.o.

De Oostveenseweg is een landelijke weg met veel knotwilgen, zo typerend voor het Midden-Delflandse veenweidegebied.

Bij nr. 17 grote essen. Bij lantaarnpaal 22 een mogelijk pestbosje, verderweg gelegen van de boerderij. Hierin werd vroeger dood vee begraven. De sloot fungeerde dan als een buffer tegen besmetting.

Bij de boerderij de Nellyhoeve (nr.13) een grote paardenkastanje. Hierna steekt u de A4 over.

Bij nr. 10 staat een rode beuk.

Bij nr. 7a-7b staan diverse grote treurwilgen die als een gewelf over de weg hangen. Nr. 7 is een historische boerderij uit 1900 met aan de voorzijde drie leilindes en aan de oostzijde drie grote essen.

In de omgeving van deze boerderij bij lantaarnpaal 10 en 14 ontdekt u een geriefbosje. Vaak aangelegd door boeren, waaruit ze hout betrokken voor gereedschap, manden, bezems, hekken e.d. Gerief betekent hier: te gebruiken. Soms omgeven door een sloot tegen vraat door vee.

Bij nr. 5 een grote es.

Op de kruising met de Zouteveenseweg bij boerderij "Aan de kapel" ontdekt u een monumentale kastanje. Waarschijnlijk aangeplant bij de bouw van de woning in 1873.

Route: *Op de kruising rechtsaf, de Zouteveenseweg op.*

Opvallend aan de Zouteveenseweg is de verscheidenheid aan wegbeplanting, die

bestaat uit een fors aantal iepen, essen, populieren en lindes.

In de bocht van de weg staat op het erf van nr. 45 bij de moestuin een oude grote es.

Bij de Anna-hoeve op nr. 28 een laagstamfruitboomgaard.

Bij de karakteristieke Arckesteijn-boerderij op nr. 27 ziet u twee leilindes en aan het water een treurberk (*Betula pendula* 'Tristis').

Langs de Zouteveenseweg staan diverse boerderijbomen, zoals bij nr. 26 een monumentale zomereik (*Quercus robur*) met een hoogte van ruim 20 meter.

De voormalige vuilstort van Schipluiden tussen Zouteveenseweg nr. 4 en 6, die als een verhoging in het landschap ligt, is beplant met wilgen, populieren, abelen (*Populus alba*), lijsterbes (*Sorbus aucuparia*), kersen (*Prunus avium*), essen, esdoorns en krentenbomen (*Amelanchier canadensis*). Verderop aan de rechterkant ligt tegenover het Laantje van Piet van der Ende de oprit naar de eendenkooi van Natuurmonumenten (niet toegankelijk). Oorspronkelijk was het een essenbroekbosje, waarin later de eendenkooi is aangelegd. De meeste bomen hier zijn els, es, wilg en fruitbomen. Aan het einde van de Zouteveenseweg vlak voor het dorp (nabij nr. 2) staan vijf oude knoestige knotwilgen.

5

Schipluiden

Route: *In Schipluiden rechts aanhouden, de Keenenburgweg, voorbij het voormalig gemeentehuis links afslaan, H.K. Pootplein, vervolgens Burg. Musquetiersingel met aan het eind aan de linkerkant het verzetsmonument tegenover de kerk.*

De bomen bij het verzetsmonument vormen samen een mooi ensemble van plataan, eik en kastanje. Aan deze singel treft u aan de zuidzijde nog een treurbeuk en een forse plataan. Tegenover het monument staat de Jacobuskerk. Bij de zijdeur aan de rechterkant staat de niet veel voorkomende Kansboom (*Clerodendron trichotomum*), ook wel Pindakaasboom genoemd. Deze boom bloeit in augustus.

Achter de kerk treft u op de Burg. van Gentsingel nog twee oude kastanjes aan, die eraan herinneren dat hier vroeger de boerderij van Arkesteijn stond (deze is in 1964 afgebroken).

Deze singel wordt aan de zijde van de Vlaardingervaart afgesloten door vier imposante haagbeuken (*Carpinus betulus*), die op deze plek oud kunnen worden.

Route: *Terug naar de Keenenburgweg, hier linksaf, over de Valbrug rechtsaf, tot de Dorpskerk aan de Dorpsstraat 3.*

Voor dit dorp is het water van de Gaag met zijn bruggen beeldbepalend, maar de tien zwarte elzen (*Alnus glutinosa* 'Laciniatata') aan het begin van de

Dorpsstraat, met hun aparte bladeren, zijn dat toch ook wel. Aan de overkant, Singel 28, ziet u bij een voormalige boerderij een prachtige walnoot op het erf staan.

Route: *Dorpsstraat terugfietsen in de richting van de Valbrug.*

Voorbij de Valbrug aan de Dorpsstraat 39-41 treffen we goed onderhouden leilindes aan van verschillende leeftijd. Aan het eind van de Dorpsstraat aan de overkant van de weg (N468) zien we de begraafplaats. Deze is omzoomd door fraaie zilverlindes (*Tilia tomentosa*). Er staat een treurbeuk die nu al een mooie solitaire is en zeker voor de toekomst beeldbepalend zal zijn.

Route: *Rij terug naar de Valbrug.*

Voor een kortere route terug naar Bezoekerscentrum of naar Den Hoorn vervolgt u de Dorpsstraat tot de brug tegenover het gemeentehuis, deze gaat u over, daarna direct linksaf de Tramkade op. U komt dan weer langs het Bezoekerscentrum en verder door in Den Hoorn.

Kiest u voor vervolg van de route, ga dan rechtsaf de Valbrug over, de Keenenburgweg, tot het einde, rechtsaf de Holierhoek op. Aan het einde links het fietspad op, over de ruim 100 jaar oude Trambrug (voormalig tracé van de Westlandse Tram). Het fietspad heet Gaagpad en loopt evenwijdig met de Gaagweg aan de andere zijde van het water.

8

6

7

6

Gaagweg en Kwakelweg e.o

Langs de Gaagweg ligt een aantal boerderijen, allemaal met hun eigen karakter. Bij Gaagweg nr. 36 (aan de overkant van het water), de zuivelboerderij van Van Winden, staat een prachtige linde (kort geleden gekandelaberd).

Veelal ziet u essen en kastanjes, maar bij nr. 48 torenen grote iepen boven de boerderij uit.

Opmerkelijk is een aantal zware abelen (*Populus alba 'Pyramidalis'*) die tussen het Gaagpad en het boezemwater de Gaag staan. Opvallend zijn hun karakteristieke stammen van strepen met zwarte ruitvormige vlekjes en het blad met de witte onderkant.

Route: Links afslaan de Kwakelweg op (richting veerpont De Kwakel).

Hier krijgt u toch wel het ultieme poldergevoel. Links ligt de Duifpolder en rechts de Commandeurspolder.

Kwakelweg 13 heeft leilindes staan, maar naast de boerderij staat ook een grote venijnboom (*Taxus baccata*). Heel bijzonder omdat de boom giftig is voor dieren en zelden wordt aangeplant in een veenweidegebied, ook omdat hij op zand beter groeit. Ooit kwamen bij strenge vorst de schapen vanuit het weiland over het ijs naar het erf, aten van de *Taxus* en stierven. Toch staat deze boom er nog, wel vaak gesnoeid en naar schatting 130 jaar oud.

De Kwakelweg is bekend om zijn vele knotessen. Voorbij het Doelpad (te zien vanaf het witte houten bruggetje, een kerkepad dat naar Maasland loopt) staan langs de weg enkele exemplaren van ruim 100 jaar oud.

Route: Aan het eind van de Kwakelweg ('s zomers vaart hiervandaan de veerpont De Kwakel) rechts afslaan.

Net over de brug ziet u rechts nog een aantal oude appel- en peersoorten.

7

Maasland

Route: *Vervolg het fietspad (Trekkaepad, gaat over in Trekkade) richting Maasland, met aan uw linkerhand de Noordvliet.*

Langs de Trekkade passeert u gevarieerde tuinen met o.a. een mooie plataan.

Route: *Vóór het bruggetje rechtsaf de Kluis-kade op.*

Langs de Kluis-kade heeft u zicht op “schiereilandjes” met daarop oude fruitbomen. Bij de eerstvolgende brug staan voor dit gebied zeer zware, gesnoeide beuken, waarschijnlijk restanten van een oude oprijlaan van de boerderij aan de Kluis-kade. Kinderen hebben van deze beuk een klimboom gemaakt.

Route: *Bij de Hammerdreef (bij 2e brug, naambordje links op de brug) rechtsaf, u rijdt nu op de Maria Magdalena kerk af.*

De Maria Magdalena kerk staat op een soort eilandje en rondom bevinden zich meerdere monumentale bomen, die in het landelijk register zijn opgenomen, zoals een es en twee lindes. De kerk is gebouwd in 1887 en een paar bomen zijn vermoedelijk ook toen geplant. Ook staat er prominent een judasboom (*Cercis siliquastrum*).

Route: *Vóór de kerk linksaf de Meester Postlaan in en aan het einde door het smalle straatje, rechtsaf naar de Burg. van der Lelykade.*

De toenmalige gemeente Maasland heeft voor conisch geknipte lindes gekozen langs de gracht, die bewust klein gehouden worden.

Aan de overkant ligt Museum De Schilpen (‘s Herenstraat 24) met ervoor een monumentale plataan, die met snoei gelukkig in zijn natuurlijke vorm gehouden wordt.

Route: *Rechtsaf Doelstraat in en links het Kerkplein op.*

De Oude Kerk is omgeven door vele lindes in verschillende leeftijden. De oorzaak daarvan is de brand van de kerk direct na de Tweede Wereldoorlog. Maasland is één van de vele dorpskernen in Nederland die in het hart de lindeboom heeft staan. Eeuwen terug was de lindeboom bij uitstek de boom waaronder recht werd gesproken en waar het nieuws aan het volk bekend werd gemaakt.

Route: *Verlaat het Kerkplein voor het vervolg van de Doelstraat.*

U ziet direct twee monumentale kastanjes die vroeger voor een gereformeerde kerk hebben gestaan. De kerk is afgebroken in 1958. Deze bomen zijn ruim 80 jaar oud, vandaar deze monumentenstatus.

Route: *Keer terug, langs de Doelstraat en het Kerkplein, en volg rechtsaf de gracht, ‘s Herenstraat. Na de volgende brug heet de overkant Commandeurskade.*

Tegenover 's Herenstraat nr. 74 ziet u aan uw rechterhand aan de overkant van het water (Commandeurskade 9) direct twee rode beuken staan. Deze bomen zijn al eens in de prijzen gevallen en hebben als plantjaar 1878. Zeer bijzonder voor een veenweidegebied, waar altijd alles verzakt (maar deze bomen staan op een kleirug, dat begrijpt u). Deze bomen zijn ook opgenomen in de landelijke monumentale bomenlijst.

Route: *Neem hier links de Langetaam, een zijstraat van de 's Herenstraat. Halverwege de Langetaam linksaf via de Kastanjehof (geen naambordje, maar vóór het witte hoekhuis linksaf) de Stationsstraat in.*

Ter hoogte van Stationsstraat nr. 54, in het openbaar groen, ziet u weer een monumentale boom: een zilverlinde. In de jaren zeventig zijn staaldraden voor verankering van de kroon aangebracht, nog zichtbaar voor de oplettende kijker.

Route: *Aan het einde van de Stationsstraat rechtsaf, de Huis te Veldelaan op. Aan het einde hiervan de Koningin Julianaweg oversteken en het fietspad op, Molenweide, wordt verderop Weidepad.*

U heeft zicht op de Dijkpoldermolen en de molen De Drie Lelies.

Route: *Vervolg het Weidepad tot splitsing. Hier links aanhouden (Kralingerpad), na*

het bruggetje over de Gaag op kruising links afslaan, Westgaag (geen naambordje).

Bij Westgaag 28 staan twee esdoorns. Bij Westgaag 9, aan de overkant van het water, staat een kastanje (geplant in 1907). Deze bomen zijn vanaf de weg te zien en alle zijn ze monumentaal (zij staan in het landelijk register).

Op de splitsing van de Westgaag en de Burgerweg staat een treurwilg met een omvang van 310 cm! De kruin is regelmatig teruggesnoeid.

Route: *Keer terug over de Westgaag tot aan kruising met het Kralingerpad.*

Hier kunt u kiezen voor een kortere route terug naar Schipluiden of Den Hoorn (variant 4). Ga dan hier weer rechtsaf terug naar de splitsing van fietspaden. Houd op de splitsing links aan, steek de weg N468 over, over brede brug en volg fietspad Gaagpad (het water aan uw linkerhand) terug naar Schipluiden (of verder naar Bezoekerscentrum of Den Hoorn).

Kiest u voor vervolg van de route, sla dan linksaf het Kralingerpad op (dit is ook een gedeelte van het voormalige tracé van de Westlandse tram naar De Lier).

Bij de eerste kruising (knooppunt 31) rechtsaf, Scheeweg op (naambord aan de linkerzijde). Als de Scheeweg een bocht maakt, rechtdoor het fietspad op (Berckenrode; geen naambord).

Ter hoogte van Kwekerij SK Quality Roses (nr. 31) staat rechts in het weiland een driestammige wilg, die zijn leven is begonnen als hekpaal, maar is uitgegroeid tot een mooie solitaire wilg.

Route: Na het 2e bruggetje, (links parkeerterrein) rechtsaf het fietspad op (Klinckaertpad; geen naambord, richting knooppunt 55).

Een mooi laantje met aan beide zijden populieren (*Populus canadensis*).

Dit gebied heet Het Kraaiennest. De plassen kwamen vroeger niet in dit landschap voor, maar hebben thans een bufferfunctie voor het regenwater, dat niet in de grond kan afvloeien door de vele kassen in de buurt. De plassen zijn geliefd bij watervogels en ganzen. Ook hier veel wilgen (*Salix caprea*) langs het water. Dit is de bosof waterwilg, een andere soort dan langs de wegen. Deze worden regelmatig geknot, 30 tot 50 cm bovengronds. Want het gebied moet wel open blijven.

Route: Het fietspad gaat over in de Dorppolderweg (geen naambord; vervolg richting knooppunt 55) met links kassen en rechts boerenland. Verlaat de Dorppolder via de brug over het riviertje de Zijde. Over de brug rechtsaf naar knooppunt 55.

U kunt hier kiezen voor een kortere route terug naar Schipluiden of Den Hoorn. Sla dan bij knooppunt 55 linksaf richting knooppunt 56 (fietspad langs de Zijde) naar Schipluiden. Dit fietspad komt uit op de N468, deze oversteken, rechtsaf de Dorpsstraat in, u bent terug in Schipluiden.

Kiest u voor vervolg van de route, ga dan bij knooppunt 55 rechtsaf, richting knooppunt 54.

U bent nu in het stiltegebied van Midden-Delfland.

Even verderop staat een bord dat het begin aangeeft van de wandeling over het Voddijkpad, die dwars door het

boerenland loopt.

Het fietspad komt weer uit langs het boezemwater de Zijde, dat ruim twee meter hoger ligt dan het fietspad.

Opvallend zijn de meidoornbosjes tussen het fietspad en het boerenland, van groot belang voor de vogels (bescherming en fourage).

't Woudt e.o.

Route: Aan het eind van het fietspad via een tunneltje onder de Woudseweg door, rechtsaf het fietspad langs de Woudseweg volgen. Bij de toegangslaan van 't Woudt naar links.

Dit smalle karakteristieke laantje met zijn knotwilgen komt uit in het kleinste dorp van Nederland. Uiteraard kijkt u hier even rond.

Bij nr. 9 valt een zware oude knot op, alsook de Anna Paulownia boom (*Paulownia tomentosa*) en tevens de Hongaarse eik (*Quercus frainetto*), goed te zien vanaf de weg.

Nr. 9 en 11 was vroeger één pand en uiteraard als boerderij in gebruik. Voor de woonfunctie is hij gesplitst. Ook bij nr. 11 staat een Paulownia.

Bij de Hofwoning, nr. 5, is een prachtige fruitboomgaard met enkele zeer oude exemplaren. De knotessen aan de waterkant zijn mogelijk wel meer dan 100 jaar oud.

Aan de achterzijde van de kerk herinneren de huidige iepen aan hun oude voorgangers. Jarenlang was de kerk van 't Woudt namelijk deels omringd door zware iepen die hoger waren dan het schip van de kerk. Rond de laatste eeuwwisseling heeft de iepziekte een einde gemaakt aan dit woud van iepen.

Bij de pastorie staat een mooie treurwilg en de lindes vormen een mooie toegangslaan.

Aan de zijkant van de kerk staat ook een treurwilg, alsmede een Japanse prunus (*Prunus serulata* 'Kanzan'), een els en een hemelboom (*Ailanthus glandulosa*).

Route: Rij terug en verlaat dit eeuwenoude dorpje links aanhoudend via het Gasthuispad (fietspad).

Zicht op 't Woudt, aquarel van Warner Horstink (1756-1815).

U heeft nogmaals mooi zicht op de boomgaard van de Hofwoning en de moestuin met zijn L-vormige druivenmuur.

Als u verderop de pastorie aan de achterzijde voorbij fietst, valt op dat de linde daar als knotboom staat in plaats van de meer gebruikelijke wilg.

U fietst nu door de Woudse polder met zicht op de nieuwe calamiteitenwaterberging van het Hoogheemraadschap van Delfland.

Route: *Op de splitsing rechtsaf het Meerpad op. Dit fietspad eindigt op de Lotsweg (geen naambord), evenwijdig aan de A4-snelweg. Sla rechtsaf en verderop linksaf over het viaduct over de A4. Dit is de Woudselaan.*

De Woudselaan is de vroegere verbindingsweg van Den Hoorn naar 't Woudt. Deze prachtige laan met veel wilgen geeft nogal afwisselende beelden van oud en nieuw. Het voormalige tuinbouw- en agrarisch gebied (Harnaschpolder) is na 2005 geheel op de schop gegaan, om plaats te maken voor een nieuwe afvalwaterzuivering, woonwijken en een bedrijventerrein.

Route: *Vervolg de Woudselaan, u kruist de drukke Harnasdreef, aan het eind van de Woudselaan rechtsaf de Lookwatering op, u houdt het water aan uw linkerhand.*

Ook hier weer een mix van oud en nieuw. Bij nr. 21 mooie zuilvormige beuken (*Fagus silvatica* 'Fastigiata').

Route: *Linksaf de brug over en direct bij de volgende kruising rechtsaf, de Dijkhoornseweg vervolgen.*

U bereikt het centrum van Den Hoorn. Op het pleintje staat een grote goudiep (*Ulmus carpinifolia* 'Dampieri'). Spannend of deze iep op dit plein oud kan worden, want niet alleen de iepziekte bedreigt hem, maar ook de verbouwing van het centrum van Den Hoorn.

Bent u gestart in Den Hoorn, dan is dit het einde van de tocht.

Voor het vervolg van de route gaat u linksaf Prinses Beatrixstraat in (naambordje staat links), 1e rechts Koningin Julianaplein, over fietsbrug De Bolle Kickert, rechtdoor Schoolstraat in, overgaand in een fietspad (Mozartpad). Aan het eind rechtsaf Reinier de Graafweg, even met de bocht mee naar links en daarna rechtsaf fietspad in. Pad gaat over in Tramkade (langs het water). Volg de Tramkade tot eind/beginpunt Bezoekerscentrum of rijd door naar Schipluiden.

Alfabetisch adressenoverzicht

Abtswoude

nr. 46 en 48 “De Drie Gezusters” (drie knotwilgen)
nr. 62 een rij knoestige knotessen
vóór nr. 25 een bosje met vijf grote grove dennen
nr. 64 een oude hoogstamfruitboomgaard
tegenover nr. 66 twee bijzondere knotpopulieren
nr. 31 een lange oprijlaan, met tussen de oude populieren een nieuwe aanplant van jonge lindes

Berckenrode (fietspad) driestammige wilg

Burg. van Gentsingel Schipluiden

aan de zijde van de Vlaardingervaart vier imposante haagbeuken
achter de kerk twee oude kastanjes

Burg. van der Lelykade Maasland conisch geknipte lindes

Burg. Musquetiersingel Schipluiden

bij verzetmonument plataan, eik en kastanje
zuidzijde treurbeuk en forse plataan
bij zijdeur kerk Kransenboom (Pindakaasboom)

Commandeurskade Maasland

nr. 9 twee rode beuken

Doelstraat Maasland twee monumentale kastanjes

Dorppolderweg Schipluiden meidoornbosjes

Dorpsstraat Schipluiden

begin Dorpsstraat tien zwarte elzen
nr. 39-41 goed onderhouden leilindes
begraafplaats zilverlindes, treurbeuk

Dijkhoornseweg Den Hoorn pleintje aan het eind goudiep

Gaagweg Schipluiden

nr. 36 linde (gekandelaberd)
nr. 48 grote iepen
halverwege aantal zware abelen

Groeneweg

nr. 31 paardenkastanje en esdoorn
nr. 29 moerbeiboom
nr. 15 oude boomgaard en een treurwilg
nr. 22 diverse grote bomen

Harreweg

nr. 61 paardenkastanje
nr. 61 overkant Italiaanse populieren
nr. 63 aparte erfbeplantingsbomen zoals lindes en platanen; moestuin en een hoogstamfruitboomgaard

's Herenstraat Maasland

nr. 24 (Mus. De Schilpen) monumentale plataan

Kerkweg Kethel

bij begraafplaats treurbeuken

Kerkplein Maasland lindes in verschillende leeftijden

Klinckaertpad (Kraaiennest) populieren langs het water wilgen

Kluisgade Maasland “schiereilandjes” met daarop oude fruitbomen
bij brug zeer zware gesnoeide beuken

Kon. Julianaplein, Den Hoorn platanen

Kwakelweg Schipluiden

nr. 13 leilindes; naast het huis venijnboom
Voorbij Doelpad knotessen van ruim 100 jaar oud

Lookwatering Den Hoorn

nr. 21 zuilvormige beuken

Rondom Maria Magdalena kerk Maasland

es en twee lindes, judasboom

Oostveenseweg

nr. 17 grote essen
lantaarnpaal 22 een mogelijk pestbosje
nr.13 paardenkastanje
nr. 10 rode beuk
nr. 7a-7b diverse grote treurwilgen;
nr. 7 aan de voorzijde drie leilindes en aan de oostzijde drie grote essen
lantaarnpaal 10 en 14 een geriefbosje
nr. 5 een grote es
bij boerderij "Aan de kapel" monumentale kastanje

Schoolstraat/St. Barbarapad (achter de kapel), Den Hoorn

rode beuk, linde, beuk en iep

Singel Schipluiden

nr. 28 walnotenboom

Stationsstraat Maasland

ter hoogte van nr. 54 zilverlinde

Tramkade tussen Den Hoorn en Schipluiden

van nr. 6 tot nr. 30 diverse kastanjes
24a veldesdoorn, rode en groene beuken
overkant 24a een rode en een witte kastanje

30 (bij splitsing fietspaden) mooiste groep kastanjes vóór boerderij De Abbestee

Trekkade Maasland aantal oude appel- en peersoorten, een mooie plataan

Westgaag Maasland

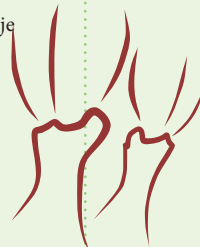
nr. 28 twee esdoorns
nr. 9 kastanje
splitsing Westgaag/Burgerweg treurwilg met omvang van 310 cm!

Zouteveenseweg

nr. 45 bij de moestuin een oude grote es
nr. 28 laagstamfruitboomgaard
nr. 27 twee leilindes en aan het water een treurberk
nr. 26 monumentale zomereik
Vrm. vuilstortplaats tussen nr. 4 en 6 wilgen, populieren, abelen, lijsterbes, kersen, essen, esdoorns en krentenbomen
tegenover het Laantje van Piet van der Ende essenbroekbosje; de meeste bomen hier zijn els, es, wilg en fruitbomen
nabij nr. 2 vijf oude knoestige knotwilgen

't Woudt (weg naar 't Woudt) knotwilgen

nr. 9 zware oude knots, Anna Paulownia boom en Hongaarse eik
nr. 11 Anna Paulownia boom
nr. 5 (De Hofwoning) fruitboomgaard met enkele zeer oude exemplaren; de knotessen aan de waterkant zijn mogelijk wel meer dan 100 jaar oud
rondom de kerk iepen
aan de zijkant van de kerk treurwilg, Japanse prunus, els en hemelboom
bij de pastorie treurwilg en lindes

Praktische informatie

Komt u met de auto, dan kunt u parkeren bij:

- Op Hodenpijl, Rijksweg 20-22 (tegenover de Levende Buitenplaats en het Bezoekerscentrum);
- Toeristisch Overstap Punt (TOP) Schipluiden, Abtsrechtseweg;
- Toeristisch Overstap Punt (TOP) Maasland, Kortebuurt 15;
- Recreatieterein Het Kraaiennest, van der Houckweg, De Lier.
Op de kaart zijn deze parkeerplaatsen aangegeven met een P.

Horeca-gelegenheid is aanwezig in alle dorpskernen en bij Op Hodenpijl/De Herdershof (t.o. het Bezoekerscentrum; op maandag gesloten) .

Oplaadpunten voor elektrische fietsen: in Den Hoorn: bij Paul Willemsen Rijwielspecialist; in Schipluiden: bij TOP Schipluiden, Indigo; in Maasland bij TOP Maasland, Rob's Bikes Center, Hoeve Bouwlust (Gaagweg, schuin t.o. Kwakelweg); in 't Woudt bij De Hooiberg.